

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛОГОПСИХОЛОГІЯ З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ

Ступінь магістра
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 016 Спеціальна освіта
016.01 Логопедія. Спеціальна психологія
Освітня програма Логопедія. Спеціальна психологія

2024-2025 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Логопсихологія з методикою викладання» для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітня програма: Логопедія. Спеціальна психологія

Розробники: доцент кафедри спеціальної освіти Кисличенко В.А.

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Микола СУПРУН)

Анотація. Програма включає зміст, структуру і компоненти професійної діяльності логопеда, професіограму вчителя-логопеда, зміст, етапи та рівні становлення професійної компетентності викладача з логопсихології. Під час вивчення дисципліни студенти удосконалять знання у галузі теорії та практики логопсихології, уявлень як навчальну дисципліну; сформулюють знання про критерії вибору основних технологій викладання логопсихології в освітніх закладах I-II та III-IV рівнів акредитації; сформулюють готовність до застосування у практиці викладання логопсихології у ЗВО ефективних методів педагогічного впливу на студентів.

Ключові слова: компетентнісний підхід, загальні і фахові компетентності, вчитель-логопед, інклюзивна освіта, діти з порушеннями психофізичного розвитку

Abstract. The program includes the content, structure and components of the professional activity of a speech therapist, the professional profile of a teacher-speech therapist, the content, stages and levels of professional competence of a teacher of speech therapy. While studying the discipline, students will improve their knowledge in the field of theory and practice of speech therapy, ideas about speech therapy as a discipline; they will form knowledge about the criteria for choosing the main technologies of teaching speech therapy in educational institutions of I-II and III-IV levels of accreditation; they will form readiness to apply effective methods of pedagogical influence on students in the practice of teaching speech therapy in higher education institutions.

Keywords: competence approach, general and professional competence, teacher-speech therapist, inclusive education, children with psychophysical development disorders.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>Денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»	Нормативна
	Спеціальність 8.01010501 Корекційна освіта (логопедія)	
		Рік підготовки:
		2-й
Індивідуальне науково- дослідне завдання: написання наукової статті на студентську науково- практичну конференцію, пошук літературних джерел, оформлення та систематизація бібліографічних посилань, складання бібліографії		Семестр
Загальна кількість годин – 90 год.		3-й
		Лекції
		10 год.
		Практичні
		20 год..
		Самостійна робота
		60 год..
		Вид контролю: екз.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 12 год.	Ступінь: магістр	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 10/20 год.: 10 год. – аудиторні заняття, 20 год. – самостійна робота.

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – написання наукової статті на студентську науково-практичну конференцію.	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	<i>Семестр</i>
		3-й
		<i>Лекції</i>
Загальна кількість годин – 90	Ступінь: магістра	2 год
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		<i>Практичні</i>
		8 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		80 год
	Вид контролю: екзамен	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 10 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (11%/89%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: дати студентам уявлення про особливості й принципи діяльності викладання психології, сформувані в них початкові методичні вміння й навички, необхідні для викладання психології.

Завдання: формування у студентів уявлення про методологією та методику планування і впровадження різних форм викладацької діяльності під час викладання психологічних дисциплін у навчальних закладах різного типу; розвиток вміння використовувати знання методологічних та теоретичних проблем педагогіки та психології щодо організації високого рівня взаємодії суб'єктів педагогічного процесу; використовувати фундаментальні психологічні знання при розв'язанні конкретних психолого-педагогічних завдань; проводити науковий пошук і систематизацію проблемних ситуацій.

Передумови для вивчення дисципліни: знання, уміння та навички з наступних дисциплін: анатомія, патологія, фізіологія, педіатрія, ортопедія, загальна педагогіка, психологія, логопедія, педагогіка вищої школи, методика викладання логопедії, методика викладання корекційної педагогіки.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Застосовувати отримані знання в галузі спеціальної та інклюзивної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 2. Організувати і проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку;

ПРН 3. Вирішувати питання, пов'язані з комплектуванням та організацією діяльності спеціальних навчально-виховних закладів, здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, опорно-рухових функцій і проводити з ними корекційно-педагогічну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 4. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 5. Сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку, готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН 6. Організувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу; здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

ПРН 7. Використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

ПРН 8. Використовувати сучасні технічні засоби навчання і виховання, спеціальну апаратуру.

ПРН 9. Співпрацювати з батьками дітей, особами, які їх замінюють, спеціалістами інших галузей (медиками, психологами, вчителями, вихователями) систематично підвищувати свою кваліфікаційну компетентність.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Особистісні: ЗК-1.1. Світоглядна компетентність Здатність до розуміння предметної області професійної діяльності; володіння науковим світоглядом; знання

основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні стратегії професійної діяльності

ЗК-1.2. Морально-етична компетентність. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічно етики(професійної етики вчителя початкової школи), (знання основних моральних норм, етичних та етикетних правил; досвід дотримання набутих моральних норм, етичних та етикетних правил у власній повсякденній і професійній діяльності).

ЗК-1.6. Адаптивна. Здатність до адаптації в корекційно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають корекційне навчання, розвиток і виховання та навчальну реабілітацію дітей дошкільного, шкільного віку і підлітків, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами

ЗК-1.7. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє ефективності корекційно-реабілітаційного процесу, розвитку й саморозвитку особи порушеннями психофізичного розвитку, творчому підході до корекційно-реабілітаційного навчально-виховного процесу в спеціальних і загальноосвітніх закладах. Здатність оцінювати результати корекційно-педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності корекційного процесу в закладах Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я і Міністерства праці та соціальної політики; здатність до корекційно-педагогічної і навчально-реабілітаційної рефлексії

ЗК-2. Соціальні:

ЗК-2.1. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема осіб із порушеннями психофізичного розвитку; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України, (знання конституційних прав і обов'язків; уміння налагоджувати міжособистісні відносини; досвід соціальної взаємодії у процесі навчальної і професійної діяльності).

ЗК-3. Інструментальні:

ЗК-3.1. Комунікативна компетентність. Здатність спілкуватися державною мовою та володіння необхідним лексичним мінімумом іноземних мов в межах потреби своєї професійної діяльності. Знання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації різними мовами; вміння постійно збагачувати власне мовлення, налагоджувати професійну і педагогічну комунікацію, застосовувати інформаційно-комунікативні технології.

ЗК-3.2. Дослідницько-праксеологічна компетентність. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Знання основних методів наукового пошуку; вміння узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформації з різних джерел, оформлювати і презентувати результати наукової діяльності відповідно вимог в процесі корекційно-педагогічної діяльності.

ЗК-3.3. Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в корекційно-освітньому, навчально-реабілітаційному середовищі та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя дітей з особливими освітніми потребами.

ЗК-3.4. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій, невербальних засобів комунікації з урахуванням

психофізичного порушення дитини для розв'язання корекційних і комунікативно-мовленнєвих задач у професійній діяльності фахівця-дефектолога, вихователя, асистента вчителя й у повсякденному житті.

II. Фахові:

ФК.-1 Теоретико-методологічна. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з обмеженими психофізичними можливостями; здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності).

ФК.-2 Спеціально-методична. Здатність до застосування психолого- педагогічних, корекційно-методичних та фахових знань; вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей тих, хто навчається; здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми засоби реабілітації і корекційного навчання та виховання; досвід організації корекційно-педагогічного і навчально-реабілітаційного процесів; формування системи дидактико-методичних знань і умінь; здатність удосконалювати власну професійну діяльність.

ФК.-3 Комунікативно-педагогічна. Здатність до застосування знань основних принципів, правил, прийомів і форм педагогічної комунікації; вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях, продумано й виважено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування; здатність налагоджувати продуктивну професійно-корекційну і навчально-реабілітаційну взаємодію, суб'єкт-суб'єктну комунікацію.

ФК.-4 Проектувальна. Здатність до застосування знань основних видів і технологічних підходів до планування власної професійно-корекційної діяльності; вміння здійснювати поточне планування, визначати умови його практичної реалізації, вміння планувати, організовувати і результативно здійснювати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх та спеціальних закладах освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного та шкільного віку.

ФК.-5 Організаційна (відповідно до нозології) Здатність до застосування знань основних правил організації корекційного, навчально-реабілітаційного процесів; вміння раціонально організувати власну корекційно-педагогічну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

ФК.-6. Психологічна компетентність (відповідно нозології). Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дитини як суб'єктів корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, спеціально-психологічна, нейроконсультативна, нейрокорекційна, нейропсихологічна, психолінгвістична тощо.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології». Форми й методи викладання логопсихології.

Науковий статус предметної області. Мета, завдання, структура методики викладання логопсихології, її зв'язок з іншими науковими дисциплінами.

Методи активізації навчання. Методи проблемного навчання. Методи активного соціально-психологічного навчання. Методи розвитку критичного мислення. Форми організації навчання логопсихології.

Кредит 2. Сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології. Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.

Інноваційні аспекти викладання логопсихології. Практика розробки і проведення лекції, практичного та лабораторного заняття з логопсихології. Організація самостійної роботи студентів у процесі викладання логопсихології. Організація роботи студента з науково-педагогічною літературою. Творчі завдання. Види самостійних робіт з логопсихології. Консультування як форма роботи зі студентами.

Проблема формування професійно-педагогічної культури викладача в умовах ВНЗ. Процесуальні та змістові аспекти використання компетентнісного підходу як сучасної освітньої парадигми вищої школи в процесі викладання логопсихології. Професійна компетентність викладача вищої школи. Культура педагогічного спілкування.

Використання сучасних освітніх технологій у процесі викладання логопсихології. Застосування сучасних технічних засобів у процесі навчання. Дистанційне навчання як самостійний елемент сучасної підготовки студентів. Активізація процесу навчання засобами організації ділових ігор. Організація навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням нових інформаційних технологій.

Кредит 3. Керівництво науковою та самостійною роботою учнів та студентів у процесі вивчення логопсихології. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності

Організація самостійної роботи студентів. Форми, методи й засоби організації самостійної навчальної діяльності студентів. Практична підготовка магістранта: організація асистентської практики.

Система організації навчального процесу й рейтинговий контроль знань студентів при вивченні логопсихології. Поняття про сутність контролю, його компоненти. Функції контролю. Педагогічні вимоги до оцінювання навчальних досягнень студентів при вивченні курсу «Загальна, вікова та педагогічна логопсихологія». Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів. Методи і форми контролю знань студентів. Самооцінка та здійснення самооцінювальної діяльності суб'єктом навчальної діяльності. Система вмінь самоорганізації й самоконтролю студентів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

1. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і кредитів	Кількість годин					
	У тому числі					
	Усьо-го	Л	П	Лаб.	Інд.	С.р.
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології» Форми й методи викладання логопсихології	30	2	4			24
Кредит 2. Сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології. Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.	30	4	8			18
Кредит 3. Керівництво науковою та самостійною роботою учнів та студентів у процесі вивчення логопсихології. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності	30	4	8			18
Усього	90	10	20			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів	Кількість годин					
	У тому числі					
	Усього	Л	П	Інд.	С.р.	
Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології» Форми й методи викладання логопсихології	30	2	2			26
Кредит 2. Сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності в	30		4			26

процесі викладання логопсихологі. Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.					
Кредит 3. Керівництво науковою та самостійною роботою учнів та студентів у процесі вивчення логопсихології. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності		3 0	2		2 6
Усього	9 0	9 0	2 8		8 0

Теми лекційних занять, денна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
1.	Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології»	2 год.	
2.	Кредит 2. Сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології.	2 год.	
3	Кредит 2. Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.	2 год.	
4.	Кредит 3. Керівництво науковою та самостійною роботою учнів та студентів у процесі вивчення логопсихології	2 год.	
5 .	Кредит 3. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності	2 год.	
	Всього	10 год.	

Теми лекційних занять, заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
1.	Кредит 1. Форми й методи викладання логопсихології.	2 год.	

	Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.		
2.	Кредит 2. Сучасні форми організації учбово-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології.		
3.	Кредит 3. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності		
	Всього	2 год.	

4. Теми практичних занять, денна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
1.	Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології»	2 год.	
2.	Кредит 1. Форми й методи викладання логопсихології.	2 год.	
3-4.	Кредит 2. Сучасні форми організації учбово-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології	4 год.	
5-6.	Кредит 2. Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.	4 год.	
7- 8	Кредит 3. Керівництво науковою та самостійною роботою студентів у процесі вивчення логопсихології	4 год.	
9- 10	Кредит 3. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності	4 год.	
	Всього	20 год.	

Теми практичних занять, заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
1.	Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології» Форми й методи викладання логопсихології.	2 год.	
2.	Кредит 2. Сучасні форми організації учбово-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології. Шляхи й	2 год. 2 год.	

	засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.		
3.	Кредит 3. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності	2 год.	
	Всього	8 год.	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Ретроспективне моделювання предметної області логопсихології (складання конспектів лекцій, календарне планування навчального процесу, складання індивідуальних навчальних планів студентів спеціальності. Ситуаційне моделювання освітнього процесу у ВНЗ (складання планів практичних, лабораторних занять у ВНЗ, розробка наочних посібників, презентацій тощо).	20
2.	Інформаційне забезпечення освітнього процесу з курсу «Логопсихологія» (складання анотованих каталогів, списків літератури, написання тез, доповідей тощо.	20
3.	Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях з логопедії Написання наукової статті на студентську науково-практичну конференцію, пошук літературних джерел та оформлення і систематизація бібліографічних посилань, складання бібліографії	20
	Разом	60

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
	Кредит 1. Вступ в курс «Методика викладання логопсихології» Форми й методи викладання логопсихології	26

Кредит 2. Сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі викладання логопсихології. Шляхи й засоби підвищення ефективності викладання логопсихології.	26
Кредит 3. Керівництво науковою та самостійною роботою учнів та студентів у процесі вивчення логопсихології. Методичні прийоми забезпечення контролю й корекції навчальної діяльності	28
Разом: 80	78 7878

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.

Написання наукової статті на студентську науково-практичну конференцію, пошук літературних джерел та оформлення і систематизація бібліографічних посилань, складання бібліографії

10. Методи навчання

- 1) наочні (спотерження, ілюстрація, демонстрація, ТЗН);
- 2) словесні (розповідь, опис, пояснення, доповнення, бесіда, диспут, дискусія, лекція)
- 3) практичні (вправи, практичні роботи, робота з книгою).

11. Методи контролю:

Самостійні роботи, виконання тестових завдань, контрольні модульні роботи, залік (попередній, поточний, періодичний, тематичний, підсумковий)

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						МКР	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	20	100
10	10	10	10	10	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS (для I-III, V, VI курсів)

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90-100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	80-89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	65-79 (добре)		
D	55-64 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	50-54 (достатньо)		
FX	35-49 (незадовільно)	2 (незадовільно)	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Інтерактивний комплекс з дисципліни

14. Рекомендована література**Базова**

1. Семиченко В. А. Пути повышения эффективности изучения психологии. – К.: Магістр-с, 1997.
2. Хроменко О.В. Методика преподавания психологии. Конспект лекций / Серия «Сессия без депрессии». – Д: Феникс, 2004. – 256 с.

Допоміжна

1. Загальна, вікова і педагогічна психологія: Практикум / За ред. проф. Д. Ф. Ніколенко – К., 1980.
2. Иващенко Ф. И. Решение психологических задач как метод обучения студентов // Вопр. психологии. – 1966. – № 6.
3. Ительсон Л. Б. Актуальные задачи перестройки преподавания психологических дисциплин // Сов. педагогика. – 1971. – № 6.
4. Качаленяк А. И. Учет специфики факультета в преподавании психологии в педвузе // Вопр. психологии. — 1977. — № 3.
5. Пырев Г. Д. О преподавании детской и педагогической психологии // Вопр. психологии. – 1958. – № 2.
6. Солов'єнко В. О. Загальна психологія: Посібник для самостійної роботи. – К., 2000.
7. Солов'єнко В. О., Ярославський М. І. Методичні вказівки до самостійної роботи і самоконтролю для студентів заочного та вечірнього навчання. – К., 1966.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.mnu.mk.ua/course/category.php?id=125>
2. <http://library.mk.ua> info@library.mk.ua
3. <http://e-catalog.mk.ua/>